

Gäller för: Verksamhet Anestesi Operation IVA Östra
Innehållsansvar: Malin Löfkvist, (mallo), Undersköterska
Godkänd av: Martin Hubrich, (marhu11), Verksamhetschef

Giltig från: 2025-08-22

Giltig till: 2027-11-20

Munvård på IVA

Förändringar sedan föregående version

2024-03-04 Ny mall

Syfte

Att skapa en säker och tydlig rutin för munvård av svårt sjuka intensivvårdspatienter. Under sjukdomstiden eller i livets slutskede ska infektion via munhålan och tänder förhindras samt obehag såsom muntorrhet och smärta lindras.

Bakgrund

Noggrann uppmärksamhet på munvården ökar välbefinnandet med ökad livskvalitet hos den sjuke, vilket kan ses som en indikator på god omvårdnad. Vid sjukdom och i samband med vissa behandlingar ökar risken för problem i munhålan. Det gäller t.ex. behandlingar som stör den mikrobiella jämvikten i munhålan som exempelvis vid antibiotikabehandling. Faktorer som kan öka problem i munnen i livets slutskede kan vara sjukdomsprocesser i munhålan, nedsatt immunförsvar, dålig nutrition, uttorkning, läkemedelsbehandling med minskad salivutsöndring, dålig passform på proteser och skadade tänder. Vanliga problem i munhålan kan vara muntorrhet, munsveda, lokala infektioner, slemhinneproblem och protesproblem. Den vanligaste orsaken till problemen är minskad salivproduktion.

Ansvar

Personal på Intensivvård och postoperativ vård Östra ansvarar för att arbeta utefter denna rutin. Vårdenhetschefen och vårdenhetsöverläkaren ansvarar för att rutinen är känd och följs. Verksamhetschefen ansvarar för att rutinen finns och följer gällande författningar och lagar.

Arbetsbeskrivning

Vid ankomst till IVA

Hälsobedömning i munhålan görs under första dygnet och munvårdprotokollet fylls i. En ny hälsobedömning ("inspektion av munhålan") görs 1 ggr/dygn. Munvårdsprotokollet fylls endast i vid förändringar från föregående bedömning. Förändringarna dokumenteras i Melior.

Daglig munvård

Vid munvård skall basala hygienrutiner tillämpas!

Munvård utförs med höjd huvudända.

Munhålan slemhinnor är känsliga för uttorkning, **fukta frekvent varje till varannan timme med vatten + vb och smörj munhålan slemhinnor med rapsolja**. Maskventilerade och munandande patienter kan behöva munfuktas ännu oftare.

Oraltuberade och trakeotomerade patienter bör sugas regelbundet i munhålan, djupt i svalget och i sugkanal ovan kuff i samband med fuktning av munslemhinnan. Smörj läpparna med vaselin.

Hos immunosupprimerade patienter är munvård och fuktning av munslemhinnan extra viktig! Kontraindikationer: lättblödande patienter, patienter med sköra slemhinnor. Blåsor och sår kan vara smärtsamma. Fukta och smörj ofta!

Tandborstning och Paroex 0,12%, 2 gånger/dag efter tandborstning

Tillbehör för daglig munvård

- Muntork
- Vatten
- Olja
- Vaselin
- 10 ml spruta för sug ovan kuff (om patienten har track eller tub)
- Sug och sugkateter

Använd ficklampa och inspektera läppar, mungipor och hela munhålan. Bedöm tänder, slemhinnor, tunga och saliv/sekret, avseende beläggningar

såsom svamp, plack, rodnader och skador samt sekretets färg, mängd, och konsistens. Notera om tandprotes finns. Ta ut löstagbara proteser innan tandborstning och inspektion utförs.

Tillbehör vid inspektion och tandborstning:

- Ficklampa
- Gummispatel eller bitstöd
- Mjuk tandborste
- Tandkräm, exempelvis Zendium (innehåller inte natriumlarsulfat som inaktiverar klorhexidin)
- Muntork
- Paroex 0,12%
- Olja
- Vaseline
- 10 ml spruta för sug ovan kuff om patienten har tub eller track
- Sug och sugkateter

Tillvägagångssätt vid inspektion och tandborstning:

- Använd gummispatel eller bitstöd.
- Borsta försiktigt tändernas insidor, utsidor och tuggytor.
- Om inga tänder finns borsta munhålan insida med mjuk tandborste
- Är patienten intuberad så borsta även tuben, den delen som ligger i munnen.
- Rengör gom och tunga med fuktad tandborste eller muntork.
- Vid beläggningar på tungan borsta med mjuk tandborste.
- Torka ur munhålan med fuktad muntork- byt muntork ofta, och sug rent djupt i svaljet (om patienten har tub eller track).
- Sug rent i sugkanalen ovan kuff (om patienten har tub eller track).
- Torka ur munnen med Paroex 0,12 % (2ggr/dag efter tandborstning).
- Smörj munhålan slemhinnor med olja (vänta ca 30 min efter applicering med Paroex 0,12%)
- Smörj läpparna med vaselin

Tillvägagångssätt vid speciella tillstånd

Krustbildning

Munhålan baddas växelvis med vatten och Bisolvon, löser slem och smörjer slemhinnan. Muntork och/eller mjuk tandborste kan användas. Smörj efteråt med rapsolja.

Beläggningar på tungan

Ska inte förväxlas med candida albicans! Borsta tungan med mjuk tandborste vid fuktning av munhålan Smörj med olja.

Svamp i munhålan

Candida albicans kan visa sig som glatt svidande och röd slemhinna med små vita flockiga öar på tunga och slemhinna. Behöver inte alltid vara rött eller vitt. Munhålan torkas ur med Nystimex enligt läkarordination. Det skall gå 2 timmar mellan användning av Nystimex och Paroex 0,12 %. Glatt röd svidande slemhinna kan vara tarmflora. Detta behandlas bäst med frekvent munvård och fuktning av munhålan.

Herpesinfektion

Antiviralmedicinering enligt läkarordination

Smärta i munhåla eller såriga läppar

- Alocclair gel, Afta clear. ·
- Lidocainhydroklorid 5mg/ml i oral cleaner enligt läkarordination.

Protesvård

- Borsta protesen med oparfymerad tvål.
- Protesen bör om möjligt sättas i dagligen.
- Fukta och smörj i munhålan innan protesens sätts in

Korttidsförvaring av protes, upptill en vecka

Efter rengöring lägg protesen i en id-märkt proteskopp med vatten som byts varje dag

Långtidsförvaring av protes

Rengör och desinfektera protesen genom att den under 30 minuter förvaras i Paroex 0,12 %.

Protesen placeras därefter i en id-märkt försluten plastpåse/proteskopp. Innan protesen tas i bruk ska den läggas i vatten några timmar innan användning.

Munvård i livets slutskede

Behandling om patienten kan medverka:

- Låt patienten suga på isbitar, fukta med vatten och olja en gång i timmen och vid behov.
- Borsta ev. tänderna 1-2 ggr/dygn, ta ut och rengör proteser.
- Smörj läpparna med vaselin. ·* Vid behov behandling mot munsvamp.
- Vid behov av smärtstillande gurgla med Lidocainhydroklorid i oral cleaner 5mg/ml enligt läkarordination.

Behandling om patienten inte kan medverka:

- Borsta ev. tänderna 1-2 ggr/dygn, ta ut och rengör proteser.
- Det viktigaste är att fukta slemhinnorna. · Torka ur munhålan med vatten och olja 2 ggr i timmen och vid behov.
- *Smörj läpparna med vaselin.
- Vid tecken på smärta i munhålan applicera Lidocainhydroklorid i oral cleaner 5mg/ml enligt läkarordination.

Uppföljning, utvärdering och revision

Medvetet avsteg från rutinen dokumenteras i journalsystemet om rutinen är kopplad till patient. Övriga orsaker till avsteg från rutinen rapporteras i MedControl PRO.”

Dokumentation

IVA Övervakningsjournal: I rutan; Observationer och speciell omvårdnad: - Inspektion av munhålan.

Melior under rubriken nutrition: – Sår, rodnader, svampangrepp, beläggningar.

Relaterad information

Nyrnberg Damström D.(2007). Minskar munvård utförd med klorhexidinlösning förekomst av ventilatorassocierad pneumoni? Ventilen 2008; 3:8–11. Kliniken för Oral Medicin, Område 2 Sahlgrenska Universitetssjukhuset. Stran M, M-L Öberg. (2009).

Källförteckning

Förebyggande åtgärder vid ventilatorassocierad pneumoni. En systematisk litteraturstudie. Högskolan Dalarna.

<http://www.apoteket.se>

<http://www.varhandboken.se/>

<http://www.palliativ.se/>

Arbetsgrupp

Sara Bertilsson Ask Leg Tandhygienist, Orofacial medicin
Kungälv/Östra

Petra Palmqvist Leg Tandhygienist Sjukhustandvård/Orofacial medicin
Kungälv/Östra

OBS! Utskriven version kan vara ogiltig. Verifiera innehållet.

Gun-Britt Andersson Undersköterska Intensivvård och Postoperativ vård
Östra

Information om handlingen

Handlingstyp: Rutin

Gäller för: Verksamhet Anestesi Operation IVA Östra

Innehållsansvar: Malin Löfkvist, (mallo), Undersköterska

Godkänd av: Martin Hubrich, (marhu11), Verksamhetschef

Dokument-ID: SU9805-1593997-3019

Version: 3.0

Giltig från: 2025-08-22

Giltig till: 2027-11-20